

Min plats i historien och i världen

Om ungdomars självreflektion i relation till tid och rum

KATARINA EK-NILSSON

Sarine är sexton-sjutton år när hon vid fem olika tillfällen intervjuas av en antikvarie vid Upplandsmuseet. Intervjuerna ingår i museets projekt *Myndig år 2000*, vilket hör till ett större projekt, *Barnen är vår framtid*, Upplandsmuseets bidrag till läns museernas gemensamma stora "Framtidstrosatsning" inför millennieskiftet. I projektet *Myndig år 2000* följde museet fyra ungdomar, genom bland annat flera djupintervjuer. Intervjuerna handlade främst om familjerelationer, fritidsintressen, uppfattning om det mångkulturella samhället, tro, religion, åsikter om manligt-kvinnligt, tankar inför framtiden och om det förflutna. Härtill kom att etnologiska avdelningen vid Uppsala universitet bidrog till projektet genom att två fältarbeten med etnologistudenter genomfördes inom ramen för museets arbete. Studenterna intervjuade under

två fältarbetsveckor ett stort antal ungdomar.

Sarine, som under den tid då undersökningen pågår tar steget till att bli gymnasist på naturvetenskapliga programmet, bor i lägenhet i centrala Uppsala tillsammans med sina föräldrar och tre yngre syskon. Hon uppfattar det som spännande och viktigt att vara med i projektet, att bli intervjuad och på det sättet lämna spår i historien, att "vara i ett arkiv", eftersom "...man kan ju inte veta i framtiden hur vi som är sexton tänkte, då. Det är lite svårt."

För denna artikel har jag analyserat de utskrifter som gjordes av museets intervjuer med de fyra utvalda ungdomarna, men också använt etnologernas fältarbetsmaterial som jämförelsematerial. Jag har valt att beskriva de moment i intervjuerna där informanterna – som

i exemplet ovan – reflekterar över sin egen plats i historien och i världen. Jag har letat i intervjuerna efter funderingar kring det förflutna, det närvarande och det kommande, men också kring vad det innebär att leva på hemorten, relationer till andra platser, och var man kan tänka sig att bo i framtiden.

Jag har också sökt analysera samspelet mellan informant och intervjuare. Detta kan vara ett vanskligt företag. Givetvis är utskrivna intervjuer å ena sidan ett torftigt material, eftersom mycket av kontexten i en samtalssituation har gått förlorad när intervjun är slutförd. Mimik, utbyte av blickar och andra uttryck av samförstånd eller av avståndstagande, återfinns inte i den utskrivna versionen. Å andra sidan framstår det verbala samtalet med en klarhet som inte finns i själva intervjuögonblicket. Med reservation för att jag saknar den införståddhet som följer av att ha varit närvarande vid samtalet vill jag hävda att jag som utomstående läsare kan avläsa samtalets karaktär och vilka respektive intressefokus som intervjuare och informant har haft vid samtalet.

Intervjun som kulturmöte

En utgångspunkt är att betrakta intervjun som ett kulturmöte. Intervjuaren möter informanten med vissa föreställningar och förväntningar om vad intervjun ska handla om. Informanten å sin

sida vet ofta inte exakt vad som förväntas men har rimligtvis egna föreställningar om vad som väntar, och kanske en önskan om något man gärna vill ha sagt. Eftersom intervjuerna bygger på frivillighet från informanternas sida så finns säkert också förhoppningar med i bilden.

Hur mycket kan vi få veta om en människas liv och tankar genom en intervju? Det har under hela 1990-talet funnits en stor och rik etnologisk diskussion kring denna fråga. Bland annat har det diskuterats att kultur i antropologisk mening inte ska uppfattas som verklighet eller konkreta erfarenheter utan i stället som en slags dialog, där forskare/intervjuare och informant underförstått kommer överens om vissa verklighetsbeskrivningar. Den färdiga intervjun kan med det synsättet betraktas som ett förhandlingsresultat.

Intervjuare och informant möts dock inte på lika villkor. Intervjuaren har alltid ett tolkningsföreträde genom att vara den som väljer ämne och uppläggning för intervjun. Informanten kan dock påverka genom större eller mindre beredvillighet att besvara frågor. Sett i detta ljus kan en intervju beskrivas inte bara som ett kulturmöte utan också som ett maktspel.

När det gäller Upplandsmuseets djupintervjuer med de fyra tonåringarna Sarine, Ulrika, Jonas och Daniel är det alldeles påtagligt frågan om ett kulturmöte på ojämlika villkor. Etablerade

museiantikvarier i den begynnande medelåldern möter ungdomar som ännu inte är riktigt vuxna. Trots försök att undvika det, så är det tydligt att intervjuare och informanter ibland glider in i en lärare/elev-relation. Detta var inte meningen, men kan förklaras dels med att vuxna, bortsett från föräldrarna, i ungdomarnas liv ofta är lärare, dels med det ovan nämnda tolkningsföretaget. Således föreligger i dessa intervjuer dels ett kulturmöte mellan generationer, dels ett kulturmöte mellan en antikvarisk profession och en gymnasisttillvaro. Skilda förväntningar och erfarenheter möts och hjälper till att forma samtalet.

Det förhåller sig något annorlunda med de intervjuer som etnologistudenterna gjorde. Studenterna är föga äldre än gymnasisterna och kan lättare minnas hur tonårslivet var. I dessa intervjuutskrifter kan läsas hur studenterna vid vissa tillfällen mobiliserar ett "tonårskap", som inte ligger så långt borta, och hur gymnasisterna ibland väljer att nästan inleda ett "kompisskap", ett inslag som saknas i museets intervjuer. Säkert bidrar likheten i studenternas och gymnasisternas liv till detta. Studenterna går också i skola, även om skolan kallas universitet, har något osäkra planer inför framtiden och är dagligen beroende av lärares planering och bedömningar. Att några av studenterna hade gått i samma skolor i Uppsala ökade naturligtvis känslan av samhörighet.

Kulturmötet i en intervju visar sig ofta som en gränsöverskridande kontakt, men ibland anas ett tyst motstånd hos informanterna mot att gå in i den roll som tilldelas dem av intervjuaren och av projektet.

Livet som berättelse

En intervju berättelse, som handlar om en individs liv, kan ha många olika former. Vissa informanter kan ta chansen att återge en färdig berättelse om sitt liv, en så kallad performance innehållande på förhand formulerade nyckelberättelser ur den egna erfarenheten, medan andra är mera styrda av intervjuens utformning. I det första fallet kan finnas en tendens att fokusera händelser som visat sig betydelsefulla för livsloppet i dess helhet, en tendens som ofta är starkare ju äldre informanten är.

De intervjuer som jag har gått igenom är inte några färdiga livsberättelser. Informanterna har inte levt tillräckligt länge för att ha formulerat några färdiga sådana. Många av de iakttagelser som andra forskare gjort rörande livshistoriska intervjuer är därför inte riktigt relevanta i detta fall. Den fråga som ofta finns uttalad i livshistoriska intervjuer: "Varför blev det som det blev?" är knappast intressant när man är sexton-sjutton år. Den uttalade frågan skulle hellre formuleras ungefär så här: "Varför är det så här och hur ska det bli sedan?"

Sarine, längst till vänster i soffan, tillsammans med sin familj i deras lägenhet i centrala Uppsala. Sarine är äldst av syskonen. Familjen och tryggheten i den är viktiga för Sarine, och när någon i familjen saknas känns det tomt. Foto: Cecilia Mellberg.

Ulrika med sina föräldrar i hemmet i Alunda. Ulrika har inga syskon, men har under uppväxten varit mycket tillsammans med far- och morföräldrar. Under projektets gång flyttade Ulrika ihop med sin pojkvän. Foto: Cecilia Mellberg.

*Daniel och hans föräldrar
i radhuset i Uppsala.
Daniel har två äldre
syskon som har flyttat
hemifrån. I framtiden
skulle Daniel gärna bo
med egen familj i Oxford.
Foto: Cecilia Mellberg.*

*Jonas och hans mamma.
Föräldrarna är skilda
och Jonas bor med sin
mamma, men han träffar
ofta sin pappa, sin
styvmor och sin yngre
halvbror.
Foto: Cecilia Mellberg.*

Den traditionalistiska tonåringen och den postmoderna diskursen

I vuxnas beskrivningar av ungdomar framhålls ofta en viss upprorsbenägenhet och en vilja att inte följa tradition och fastlagda vägar, utan att i stället ifrågasätta rådande ideal. Många ungdomsforskare menar att det pågår en erosionskris i samhället, en kris som innebär att tidigare vedertagna normer alltmer förlorar sin betydelse. Härigenom blir ungdomar "kulturellt friställda", de tappar alltså förebilder och blir osäkra om sin plats i samhället.

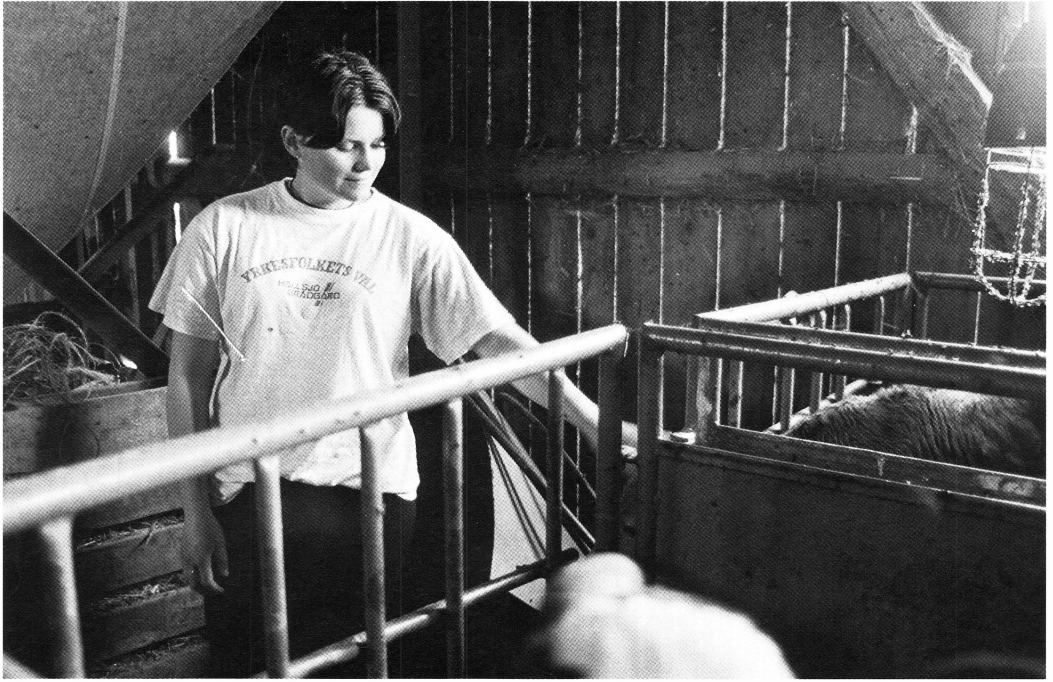
Unga människors värderingar kan också tolkas som en antydan om kommande kulturella mönster. Framtiden är ungdomens och deras värderingar kommer att påverka framtiden. I diskussioner om det postmoderna samhället har många exempelvis menat att den unga generationen inte söker livslånga relationer, varken yrkesmässigt eller privat. I stället kommer den nu unga generationen att arbeta i kortare projektanställningar för att ständigt vara på väg mot något nytt. Fasta familjerelationer skulle enligt dessa profetior vara på väg bort, i stället kommer man att leva i tillfälliga förbindelser utan krav på stabilitet och trohet.

I det intervjumaterial som jag har analyserat finns en vilja att gärna välja andra yrkesområden än föräldrarnas. Undantaget är Daniel, som vill doktorera

i ett naturvetenskapligt ämne för att bli universitetslektor, en bana som ligger nära hans pappas. Många uppger däremot att de vill studera eller arbeta en tid i ett annat land, som i USA, England eller Frankrike, men sedan slå sig ner i Sverige. Sarine, exempelvis, vill gärna bo kvar i Uppsala och anser att alla inte tänker på att Sverige är ett bra land om man jämför med många andra länder. Bara Ulrika, med rötter i Alunda, talar med riktig emfas om att komma ut i världen: "...jag tycker ändå väldigt mycket om Sverige men jag är ändå så trött på det. Jag vill ut och utforska världen."

Det finns hos dessa ungdomar alltså en medvetenhet om och nyfikenhet på möjligheten att för en tid studera och arbeta utomlands, företrädesvis i västvärlden. Frågan är dock om detta är så nyorienterande, eftersom det som är "hemma" har vidgats under senare decennier. Det är idag betydligt lättare än tidigare att förlägga en del av studietiden till ett annat land, så lätt att det idag betraktas som ett ganska normalt curriculum för en högskoleutbildad. Att genom en tids utlandsarbete utöka sin erfarenhet och sina språkkunskaper hör också till det vanliga.

En mycket tydlig tendens i materialet är att dessa ungdomar inte söker nya familjemönster. På frågan om familjen i framtiden, såväl för egen del som allmänt, uttrycks förhoppning om att den tradi-

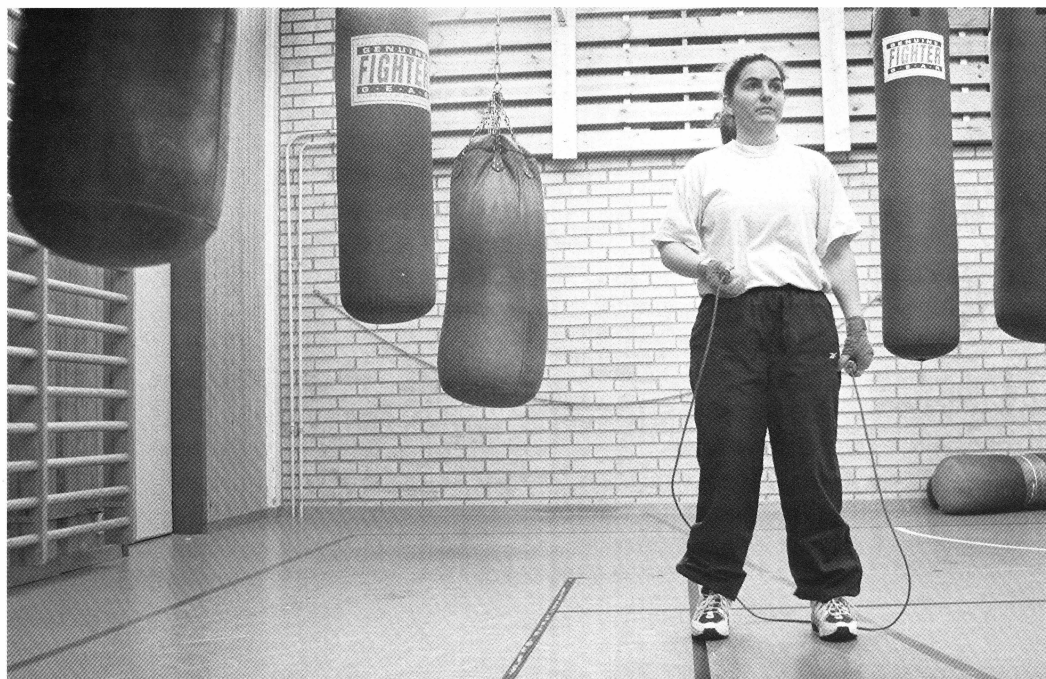

*Ulrika med kalvarna i ladugården. Ulrikas föräldrar och farbröder har tillsammans övertagit farföräldrarnas jordbruk med etthundrafemtio djur. Tidigare hade Ulrika en egen ko, som hon skötte.
Foto: Cecilia Mellberg.*

tionella familjen ska bestå. Ulrika tänker sig att det inte kommer att vara så mycket skilsmässor i framtiden: "...jag tror det kommer att bli bättre i framtiden igen. Att det går om igen." Museets fyra ungdomar vill alla gifta sig, ha två eller tre barn och gärna bo i villa. Önskan är att leva i en traditionell kärnfamilj där familjesammanhållningen är stark. Det övriga intervjumaterialet, som etnolo-

gerna har samlat in, motsäger inte detta. Den genomgående tendensen är en traditionell syn på framtida äktenskap och familj. Detta är också något som genomsyrar berättelserna om relationerna till föräldrar och syskon.

Sarine är den som allra mest betonar tryggheten i familjen. Om någon i familjen saknas, så uppstår genast ett tomrum. Hon tycker om när familjen gör saker

Sarine på boxningsträning. Sarine är idrottsintresserad. Förutom boxning är slalom hennes sport. Pappa är den som främst har uppmuntrat henne och skjutsat till och från träningar och tävlingar. Foto: Cecilia Mellberg.

tillsammans och delar allting: "...när allt kommer omkring så är en familj en familj och då liksom tycker jag att allt ska delas." Hon beskriver sin pappa som en stark motor i familjen. Pappa har inspirerat Sarine till hennes intensiva sportutövning, som boxning, slalom och bergsklättring, han skjutsar barnen till träning och han hittar på roliga saker, som resor runt om i Europa och cykelsemester i

Tyskland. När det gäller frågan om en egen framtida familj för Sarine, så är pappa förebild: "...jag vill ta efter som min pappa har gjort det tycker jag är bra." Samtidigt är mamma tryggheten, hon som alltid finns där och som hjälper till med läxorna. Sarines mamma, som har kommit från Turkiet och som från början är lärare, går när intervjuerna görs på Lärarhögskolan för att få en svensk

lärarexamen. Sarine återkommer några gånger till hur det var för mamma att komma till ett främmande land där hon inte kunde språket och där utbildningen inte "dög". "...ibland så undrar jag ...helt främmande land och man kan inte språket och det känns så jobbigt...och man vet inte vad man kan göra och så där när man inte har samma betyg...ja, så man kan liksom inte jämföra vad man har för utbildning och så där." Sarine lever sig starkt in i mammans situation, funderar över att mamma väntade för länge innan hon började utbilda sig igen och undrar över hur det ska bli när hon blir färdig lärare. Sarine är lite orolig över att lärarjobbet ska visa sig vara för krävande och eleverna för bråkiga. Sarine själv är född i Sverige och känner sig som svensk. Hon bemöter intervjuarens återkommande försök att fokusera Sarines utländska rötter med måttligt intresse. (Se vidare nedan).

Det kan konstateras utifrån de intervjuer jag har gått igenom att dessa ungdomar på en punkt – i någon mån – motsvarar förväntningar på den postmoderna, uppbrottsbenägna människan. De flesta tillbringar gärna en tid utomlands, innan de för gott bosätter sig i Sverige. Man är inte heller främmande för att söka andra yrkesområden än föräldrarnas. När det gäller privatlivet gäller mera traditionella värderingar. Där söker man en livsform som uppfattas som trygg och vill i framtiden leva i en kärnfamilj,

ungefär så som man upplevt under sin uppväxt. De intervjuade ungdomarna talar också om sina familjer med påfallande värme och ömhet.

Vädjan om etnicitet

De fyra ungdomar som museet intervjuade valdes utifrån några olika kriterier. Ett av dessa kriterier var att man ville intervju ungdomar med invandrarbakgrund.

Alla fyra är födda i Sverige, men föräldrarna har olika bakgrund. Tre av de fyra har minst en förälder född utom Sverige. Sarines föräldrar är armenier, mamman från Turkiet och pappan från Iran. Särskilt pappans flykt från Iran var dramatisk. Förutom tankarna på hur det är att komma till ett nytt land där ens utbildning inte räknas verkar inte föräldrarnas hemländer spela någon stor roll i Sarines liv. De resor som familjen har gjort tillsammans har mest gått till andra länder i Europa och till Kanada, länder där släktingar bor. På intervjuarens fråga svarar Sarine att hon inte tycker att det vore särskilt viktigt att åka till Iran.

Jonas mamma är svenska, hans pappa från Tunisien. Han tillbringar ofta skolloven i pappans hus i Tunisien. Han beskriver sig själv som "till hälften svensk och till hälften tunisier." Han har många släktingar och mycket kontakt med Tunisien, men menar att pappan, som kom till Sverige redan som sjuåring,

Daniel, nummer två från höger, sjunger i Domkyrkans gosskör. Han är musikintresserad och spelar såväl piano som trumpet, men håller också på med idrott. Foto: Cecilia Mellberg.

är nästan lika mycket svensk som han är tunisier.

Daniels pappa är svensk, men hans mamma är från Storbritannien. Daniel betonar gärna detta arv. Hans morföräldrar bor utanför Oxford, och mormor kommer från Skottland, där familjen har en stuga som de tillbringar en del tid i. Han har fått en gammal kilt av sin mormor. Den tar han gärna emot, "...det blir

häftigt." Han har också köpt en slags säckpipa, och han talar gärna om Skottland. Han skulle gärna se att Skottland fick ett eget parlament. "Kanske jag skulle få ett skotskt pass. Jag har ett brittiskt pass nu."

Samtidigt som Daniel är den av de intervjuade ungdomarna som mest betonar sitt utomsvenska arv, så är det helt uppenbart att intervjuarna i stället är på

jakt efter det annorlunda, osvenska hos Jonas och Sarine. Detta överensstämmer med vad socialantropologen Aleksandra Ålund kallar en "orientalisering" när det gäller bilden av invandraren. Hon menar att invandraren beskrivs som en främpling med annorlunda kulturdrag. Även när detta sker i största välmening så uppstår en kliché av invandraren som den Andre. Som motvikt pekar hon på ungdomar som bygger broar, överskrider gränser och visar på en "väg ut ur den kulturella åtskillnadens mörker." Jag tolkar Sarine och Jonas som sådana brobyggare. De bejakar både sina svenska och sina icke-svenska rötter men är inte beredda att låta sig inordnas i kategorin "invandrarungdom". Det är en identitetsbeteckning som det svenska majoritetssamhället, inte minst genom media, tillskriver en grupp, utan att ta reda på om individerna inom denna grupp kanske lika gärna eller hellre uppfattar sig som svenskar.

I intervjuerna med Sarine och Jonas uppstår vid några tillfällen ögonblick där intervjuaren och informanten strider om tolkningsföreträdet. Intervjuerna är angelägna om att signalera en egen stor förståelse för och positiv inställning till ett mångkulturellt samhälle och de kvaliteter som invandringen tillfört det svenska samhället. Sarine och Jonas å sin sida blir lite på sin vakt när de anar att de förväntas representera det annorlunda och främmande och betonar då gärna

sin svenskhet. När intervjuaren talar med Sarine om att "ha kontakt med två kulturer" och "få lite vidare perspektiv än vi vanliga svenskar" medger Sarine, men utan större entusiasm, att visst är det trevligt med olika goda maträtter från skilda länder, och visst har hon släktingar i andra länder, men sedan vill hon inte fortsätta på den inslagna vägen. Intervjuaren försöker igen med att "ni lever mer internationellt", varvid Sarine berättar att hon känner sig bekymrad över att hon kanske inte längre har så mycket gemensamt med sina kusiner i Danmark. Det var lättare när de var yngre och träffades, men nu har de börjat växa ifrån varandra. Vid en senare intervju återkommer intervjuaren till det mångkulturella Sverige och försöker närma sig Sarines känslor kring etnisk identitet. Intervjun går där in i en återvändsgränd. Efter intervjuarens lovord om det mångkulturella Sverige med utländska mataffärer, främmande musik och "roliga maträtter" svarar Sarine korthugget "ja" och inget mera.

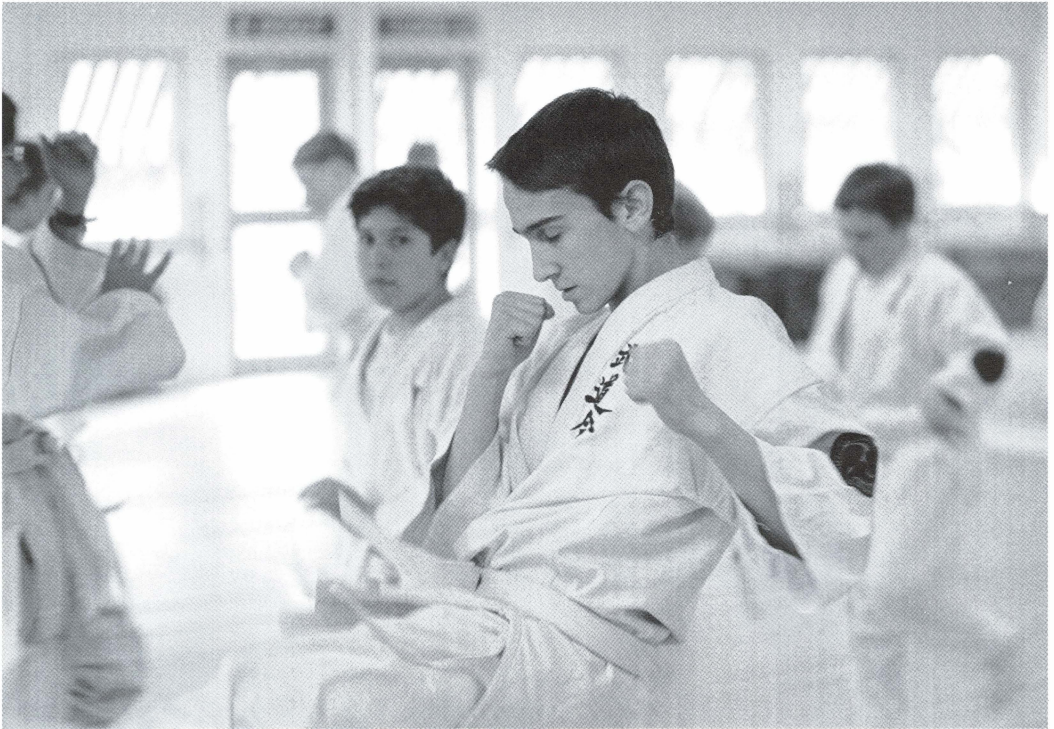
Intervjuerna med Jonas uppvisar samma tendens. Jonas har en intensiv relation till pappans hemland Tunisien, där han bland annat vistas under somrarna, men han, liksom Sarine, betonar hellre sin svenska identitet och vill inte bli kategoriserad som invandrarungdom. På intervjuarens fråga om fler invandrare borde bli politiker, svarar Jonas att de då inte får vara "alltför annorlunda...det är

saker som vi svenskar inte alls tycker är bra och så där som dom kanske tänker som att det är ett måste..."Han förtydligar att vad som kan vara annorlunda i "deras", det vill säga invandrarnas, tänkande är åsikter om dödsstraff eller att kvinnan måste hålla sig i hemmet. När intervjuaren försöker få fram huruvida Jonas känner sig och lever som muslim svarar Jonas att "dom ska få ha sitt." För att klargöra sin egen svenska identitet betonar han att det är självklart för honom att fira en svensk jul: "jul firar jag ju, det är klart. Jag menar, jag är född här, har bott här." Det är inte heller frågan om att undvika fläskkött för Jonas del, och det har nog hänt att även hans pappa har ätit fläskkött, även om han är "praktiserande muslim" och iakttar fasteregler. Jonas säger att det är ju skillnad med farmor, hon är verkligen muslim, men hon bor ju i Tunisien. För att ytterligare tona ner bilden av den exotiske invandraren berättar Jonas för intervjuaren, att egentligen är det inte så stora skillnader mellan Tunisien och Sverige. "Tunisien det är ett...oerhört fritt land." Intervjuaren vill dock inte ge sig så lätt utan försöker få fram om det ändå inte är så att pappa, med sin bakgrund i ett annat och muslimskt land, hänvisat till sin barndom om regler för vad ungdomar får och inte får göra. För att förklara hur han menar ger intervjuaren exempel ur egna erfarenheter hur pappor kan säga till sina söner att "så

där fick man minsann inte göra i min ungdom...." Det finns "tusen exempel på detta", menar han och spetsar till frågeställningen ytterligare med att eftersom Jonas pappa ändå kommer från en annan kultur så måste det finnas saker i svensk barnuppfostran som han reagerat på. Jonas svarar ståndaktigt "nej" på varje försök. Något sådant har han aldrig hört från sin pappa.

Det är intressant och en smula avslöjande att jämföra hur frågorna om etnicitet och invandrarskap berörs i intervjun med Daniel. Daniel framhåller gärna att han delvis hör hemma i England och Skottland och gör inga ansträngningar att övertyga intervjuaren om att han är svensk. När intervjuaren tar upp frågan så är det ändå en fråga som ställs till en svensk: "Vad tänkte du då om invandrare?" frågar han efter det att Daniel berättat att han en gång råkade ut för lite bråk med ett gäng invandrargrabbar. Daniel betygar att han inte tänker illa om invandrare, att han umgås "våldigt mycket" med invandrarna i klassen och att han hade "lite otur" när han tidigare gick i en musikklass där det inte gick några invandrare.

Naturligtvis är det bräckligt att dra vittgående slutsatser av tre intervjuer, men analysen pekar ändå på något viktigt: frågan om etnicitet är komplex och delvis en klassfråga. Där intervjuarna intensivt försöker tillskriva två ungdomar en invandrarentitet de själva

*Karate är viktigt för Jonas. Här tränar han. Han tycker också om att dansa hiphop och att köra BMX-cykel.
Foto: Cecilia Mellberg.*

inte verkar känna igen sig i, på grund av föräldrars bakgrund i utomeuropeiska länder, bemöter de Daniel som en helsvensk kille, trots att han själv gärna framhåller sin anknytning till ett annat land. Det är svårt att inte dra slutsatsen att anledningen till detta är att Daniels invandrarskap härrör från ett annat EU-land och att han kommer från en akade-

mikerfamilj. Att Sarines mamma har en lärarexamen och att pappan är arkitekt hjälper inte mot intervjuarens vädjanden om etnisk identitet. Att mamman måste komplettera sin utbildning och att pappan har en typisk invandrarsysselsättning i egenskap av restaurangägare har antagligen påverkat intervjuarens uppfattning.

*Daniels favoritplats:
vid pianot i matsalen
i familjens radhus.
Foto: Cecilia Mellberg.*

*Sarines favoritplats:
den egna sängen.
Den är nästan "helig".
Foto: Cecilia Mellberg.*

Jonas har två favoritplatser. Här är han på balkongen, som är den ena platsen. Den andra är utomhuscaféer i Tunisien. Foto: Cecilia Mellberg.

Ulrikas favoritplats är en varggrop och en blåsippsbäcke nära föräldrahemmet. Foto: Cecilia Mellberg.

Mitt i historien

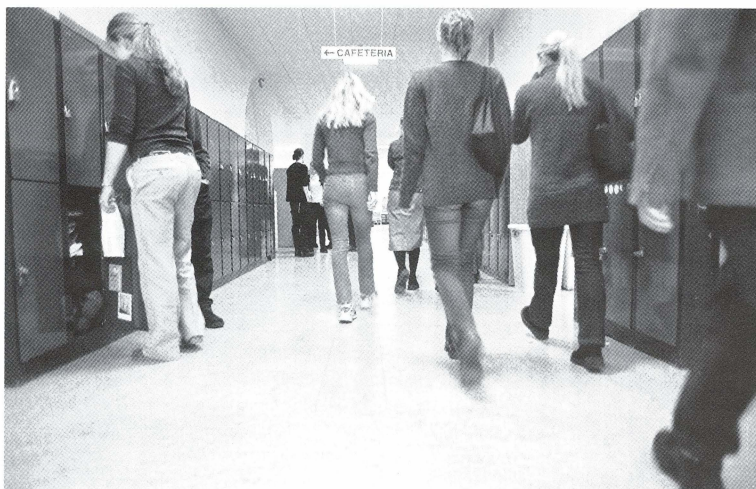
I projektambitionerna ingick att ta reda på ungdomarnas inställning till historia. Är det viktigt med historia?

Svaret på den frågan kan sägas vara, att ungdomarna generellt uttalar sig för betydelsen av historia, men att de flesta inte har någon riktigt personlig relation till ämnet eller till det något vaga begreppet kulturarv.

Ett undantag är Cecilia, som intervjuas av några etnologer. Hon har en klar uppfattning om vad historia är för något, nämligen det som har hänt före 1950–60-talen. För att lämna tydliga spår i historien har hon själv på familjens tomt i Sunnersta, där man bodde tidigare, grävt ner lådor med olika dokument som ska berätta om hennes liv. I samma syfte

skriver hon också dagbok noggrant. Cecilia är mycket släktmedveten, och har socialiserats in i en inställning där släkten och släktens historiska betydelse betonas. Hon tillhör en "gedigen gammal fin släkt" som upprätthåller släkttraditioner och har stora släktmiddagar. Flera släktingar i det förflutna har varit betydelsefulla personer, vilket Cecilia har noga reda på. I Cecilias fall tycks historieintresset alltså vara direkt kopplat till att hon uppfattar den egna släkten som historiskt betydelsefull.

Intervjuarna frågade också vad informanterna skulle vilja "K-märka". Av museets ungdomar är det Ulrika, upp vuxen i Alundatrakten och under undersökningens gång utflyttad till Vänersborg, som har den tydligaste bindningen till sin uppväxtmiljö. För henne är det

*Skolkorridor i Uppsala.
Foto: Cecilia Mellberg.*

viktigt att miljön kring föräldrahemmet och farföräldrarnas gård bevaras för framtiden. När intervjuaren frågar henne om vad hon skulle vilja "K-märka" så är svaret förberett: föräldrarnas hus, hagen med blåsippor och hasselbuskar, jordbruket hos farföräldrarna och "Fiskarfesten" i Öregrund.

Jonas vill gärna "K-märka" domkyrkan ("...det är Uppsala..."), Åhlens ("...för att byggnaden är så extremt ful..."), S:t Eriks gränd, Österbybruk och Dannemora gruvor, Kebnekajse och Skara sommarland. Han vill också att en särskild ö i Tunisien, som det finns en legend om, ska bevaras.

Slutord

Med denna artikel har jag försökt att ge en bild av några ungdomars tankar rörande sin identitet och sin relation till historien och till världen under åren strax före millennieskiftet.

En viktig slutsats är att ungdomarna, i motsats till många samhällsforskarens förmodanden, har en traditionell inställning till familjelivet. De ser fram emot att så småningom bilda en egen familj med två eller tre barn, enligt traditionellt mönster, och de är negativa till skilsmässor. När man gifter sig, så är det för livet. Såvitt det kan utläsas ur intervjuerna, så har de ungdomar som museet har intervjuat trygga relationer till sina respektive föräldrar, något som givetvis har påver-

kat uppfattningen att familjen är viktig. De egna föräldrarna förefaller vara förebilder för hur familjelivet ska vara.

Uppfattningen om historia och kulturarvet visar också att traditioner är något viktigt för dessa ungdomar. Alla har några platser i sin närhet, eller några traditioner, som inte får försvinna. Historieämnet i skolan har dock inte skapat någon personlig relation till historia, men man tycker rent allmänt att historia är ganska viktigt.

Artikeln handlar också om mötet, vi kan kalla det för kulturmötet, mellan intervjuerna och ungdomarna. Jag har beskrivit dessa möten som jag tolkat dem från intervjuutskriften. Under intervjuerna har ungdomarna positionerat sig mot intervjuarens förväntningar. Det mest framträdande är hur de två ungdomar som av intervjuerna uppenbart kategoriseras som "invandrarungdom" värjer sig mot denna påtvingade identitet. De vill bli uppfattade som individer och inte som representater för någon grupp. Under intervjuerna uppvisar de en avsevärd motsträvighet mot försöken att påtvinga dem en förväntad etnicitet.

Sarine, Jonas, Daniel och Ulrika, fyra tonåringar på väg in i vuxenlivet, har berättat. Deras tankar, som kom fram under intervjuerna, kommer att finnas kvar och utgöra dokument om hur det var att leva som ung i Uppsala, Uppland, Sverige, Europa, Världen, alldeles före det nya millenniet.

Katarina Ek Nilsson är fil. dr. i etnologi och universitetslektor vid institutionen för ABM, estetik och kulturstudier. Hon disputerade 2000 på avhandlingen *Teknikens befäl: en etnologisk studie av teknikuppfattning och civilingenjörer*. Den fortsatta forskningen inriktas mot det museologiska fältet. År 2001 tillträder hon som chef för Strindbergmuseet.

Källor och litteratur

Huvudmaterialet till denna artikel är Upplandsmuseets undersökning "Myndig år 2000" vilken var en del av projektet *Barnen är vår framtid*. Undersökningen gjordes 1998–1999.

Som komplettering har använts material insamlat av etnologistudenterna vid Uppsala universitet under fältarbeten hösten 1998 och våren 1999.

När det gäller kunskapssteoretiska resonemang rörande intervjuer som källa finns det en rikhaltig litteratur inom bland annat etnologi och antropologi, inte minst amerikansk antropologi. För detta arbete har jag inspirerats av två kulturteoretiska artiklar i *NordNytt* 37, Beatriz Bordas "Mellan medvetande och text" och Lena och Tomas Gerholms "Om inte kultur fanns, så skulle man behöva uppfinna den".

Billy Ehn tillhör de etnologer som de senaste decennierna har skrivit om dessa frågor, exempelvis i "Livet som intervjukonstruktion" i antologin *Själbiografi, Kultur, Liv* av Christoffer Tigerstedt, J.P. Roos och Anni Vilkkö (red) från 1992.

Billy Ehns och Barbro Kleins (red) *Etnologiska beskrivningar* hör också till den viktiga litteraturen på detta område, liksom Alf Arvidssons *Livet som berättelse* från 1998.

Ungdomsforskning är ett område som har vuxit starkt på senare år, inom både humanistisk och samhällsvetenskaplig vetenskap. Viktiga forskarnamn här är den tyske socialpsykologen Thomas Ziehe och den svenske ungdomsforskaren Johan Fornäs. Här kan nämnas arbeten som antologin *Ungdomskultur: identitet och motstånd* 1984, redigerad av Fornäs, Lindberg, Sernhede och *Ungdomsforskning: kritik, reflektioner och framtida möjligheter*, redigerad av T. Öhlund och G. Bolin och utgiven 1994. Inom svensk etnologi har Johan Wennhall skrivit en doktorsavhandling, *Från djäkne till swingpjatt* 1994, vilken behandlar ungdomskultur i ett historiskt perspektiv. Jonas Frykman gav 1998 ut boken *Ljusnande framtid. Skola, social mobilitet och kulturell identitet*. Den ger ett etnologiskt perspektiv på skolan.

Ungdom i relation till kön och etnicitet är också ett växande fält. Här vill jag främst nämna socialantropologen Aleksandra Ålunds *Multikultiungdom. Kön, etnicitet, identitet* från 1997.

70-talister. Om värderingar förr, nu och i framtiden, utgiven 1993 av framtidsforskarna Åke E. Andersson, Thomas Fürth och Ingvar Holmberg, bygger på värderingsundersökningar bland gymnasister i avgångsklasserna.